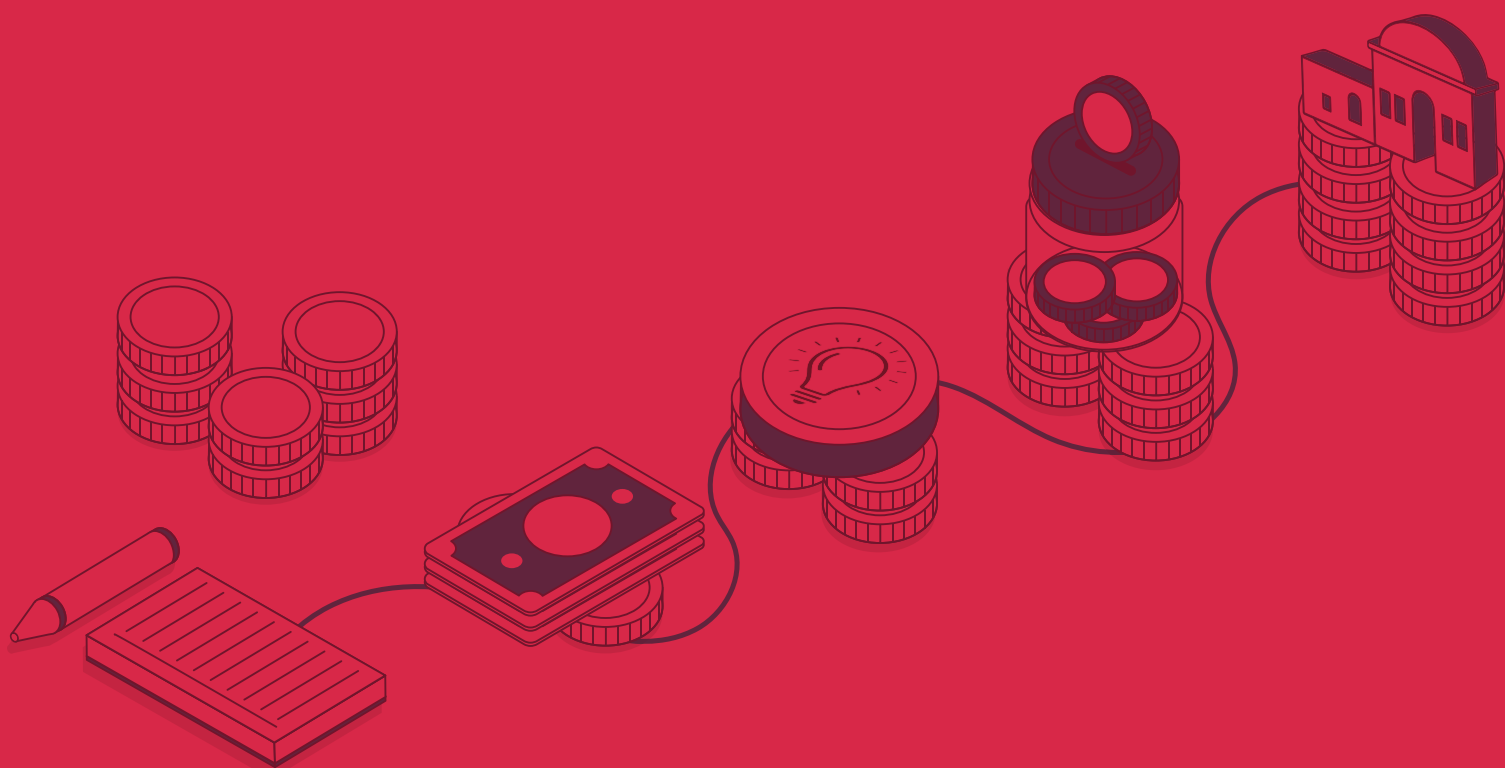

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

60
LAT MISJI

2024

Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

60
LAT MISJI

Wydawca

Narodowy Instytut Dziedzictwa
ul. Mikołaja Kopernika 36/40
00-924 Warszawa
nid.pl

Tekst

Agata Lizak

Redakcja i korekta

Paulina Piądtowska

Opracowanie graficzne

Piotr Berezowski

ISBN 978-83-67381-46-8

Sfinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Źródła finansowania opieki nad zabytkami

Warszawa 2024

Spis treści

Wprowadzenie	5
Podstawowe pojęcia	7
Źródła finansowania	10
Krajowe środki publiczne	11
Program ministerialny „Ochrona zabytków” oraz środki wojewódzkich konserwatorów zabytków	11
Dotacje ze środków samorządowych	16
Rządowy Program Odbudowy Zabytków	19
Inne źródła dofinansowania	21
Europejskie środki publiczne	24
Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko	24
Programy regionalne	27
Inne programy	30
Środki niepubliczne	31
Łączenie dofinansowania z różnych źródeł	34
Ulgi i preferencje podatkowe	35
Ulga na zabytki	36
Inne preferencje podatkowe	39

Wprowadzenie

Finansowanie opieki nad zabytkami, w szczególności podejmowanych przy nich prac konserwatorskich, prac restauratorskich i robót budowlanych, to obowiązek przede wszystkim ich właścicieli lub posiadaczy (o czym mówi art. 71 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Jest jednak wiele możliwości zdobycia funduszy na te cele ze źródeł zewnętrznych. Należy tu wyróżnić przede wszystkim dofinansowanie ze środków:

- ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (w szczególności w ramach programu „Ochrona zabytków”),
- wojewódzkich konserwatorów zabytków,
- jednostek samorządu terytorialnego,
- funduszy europejskich,
- niepublicznych (zdobywanych na przykład za pośrednictwem fundacji),
- Funduszu Kościelnego (w przypadku zabytków sakralnych).

Źródła finansowania				
środki publiczne				środki niepubliczne
krajowe		europejskie		
dla całego kraju	dla poszczególnych obszarów	dla całego kraju	dla poszczególnych obszarów	
programy ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego	dotacje ze środków wojewódzkich konserwatorów zabytków	program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027	fundusze europejskie dla poszczególnych regionów	finansowanie przez prywatnych darczyńców i fundacje
Rządowy Program Odbudowy Zabytków	dotacje ze środków jednostek samorządu terytorialnego			
Fundusz Kościelny (w przypadku zabytków sakralnych)	inne, na przykład Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Miasta Krakowa			

Ponadto podejmowanie prac przy zabytku może się wiązać z preferencjami podatkowymi – mowa tu przede wszystkim o uldze na zabytki, przewidzianej w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Niniejsza broszura ma pełnić funkcję przewodnika przekazującego podstawowe informacje o różnych rodzajach dofinansowań (kto może się ubiegać o dofinansowanie, na co można je przeznaczyć, jaka jest procedura ubiegania się o dotację, jakie kwoty można uzyskać) oraz możliwościach skorzystania z preferencji podatkowych w związku z podjęciem prac przy zabytku.

Podstawowe pojęcia

W przepisach dotyczących źródeł dofinansowania niejednokrotnie występują pojęcia, których prawne rozumienie może odbiegać od rozumienia potocznego. Dlatego poniżej znajdują się definicje podstawowych pojęć.

Zabytek

Definicja zabytku została zawarta w art. 3 pkt 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z tym przepisem za zabytek uważa się „nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.

Jak widać, status zabytku nie zależy od jego formalnego potwierdzenia w drodze rozstrzygnięcia konkretnego organu. W praktyce zabytki można jednak podzielić na:

- objęte jedną z prawnych form ochrony zabytków – najczęściej będzie to **wpis do rejestru zabytków**, którego podstawą jest decyzja wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- ujęte w **wojewódzkiej** lub **gminnej ewidencji zabytków**,
- nieobjęte żadną z prawnych form ochrony zabytków i nieujęte w ewidencji zabytków.

Powyższy podział jest istotny z punktu widzenia źródeł dofinansowania, które często uzależniają udzielenie środków od figurowania zabytku w rejestrze lub w ewidencji zabytków.

Aby się upewnić, czy dany zabytek jest ujęty w rejestrze zabytków, można skorzystać z baz danych zgromadzonych przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, dostępnych na stronie nid.pl/zasoby/rejestr-zabytkow-zasoby, lub skontaktować się z właściwym wojewódzkim urzędem ochrony zabytków.

Z kolei aby sprawdzić, czy dany zabytek został ujęty w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków, należy zajrzeć na strony internetowe poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, ewentualnie skontaktować się telefonicznie lub osobiście z konkretnym urzędem.

Prace konserwatorskie, prace restauratorskie i roboty budowlane

Zgodnie z art. 3 pkt 6 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami **pracami konserwatorskimi** są „działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań”, natomiast **prace restauratorskie** w świetle art. 3 pkt 7 ustawy oznaczają „działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań”. O ile zatem prace konserwatorskie są ukierunkowane na ocalenie materii i formy obiektu

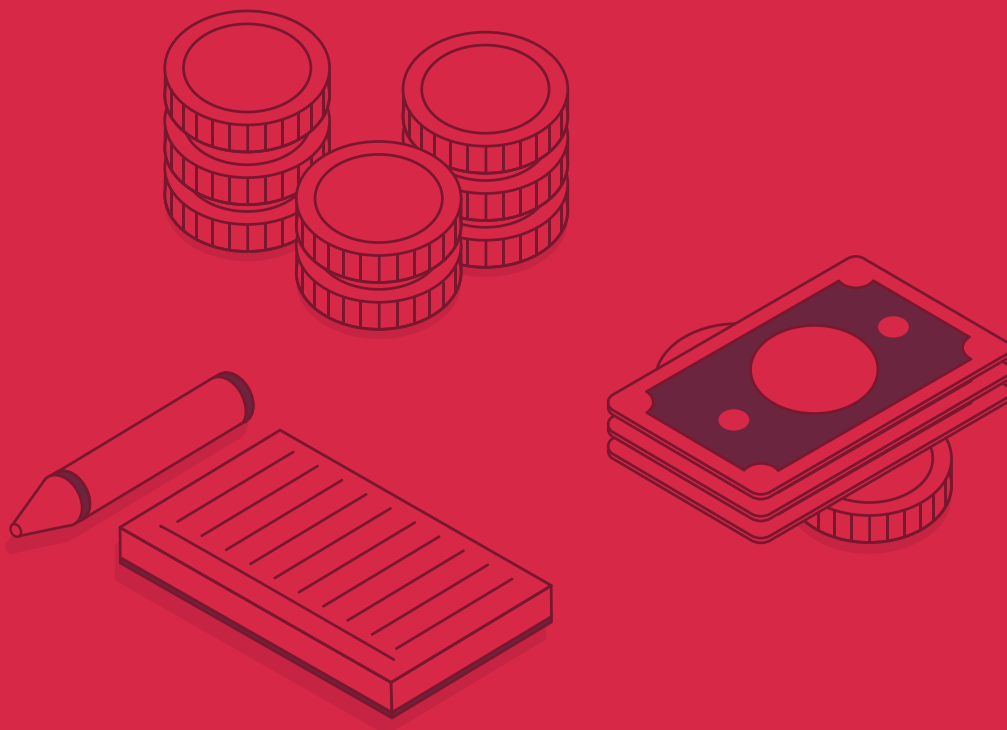
zabytkowego dla przyszłych pokoleń, o tyle prace restauratorskie skupiają się głównie na walorach estetycznych zabytku, w tym na przywróceniu jego dawnej, pierwotnej formy. Przykładem prac konserwatorskich może być odnowa elementów stolarki, prac restauratorskich zaś – przywrócenie pierwotnej wartości estetycznej malowidłom ściennym.

Z kolei przez pojęcie **robót budowlanych** rozumie się „budowę, a także prace polegające na przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego” (art. 3 pkt 8 ustawy, odwołujący się do definicji sformułowanej w art. 3 pkt 7 Prawa budowlanego).

Nakłady konieczne

W odniesieniu do prac i robót podejmowanych przy danej rzeczy, w tym także przy zabytku, wyróżnia się nakłady konieczne, użyteczne i zbytkowe. W przypadku dofinansowań można się spotkać z regulacjami stanowiącymi, że uzyskane środki wolno wydatkować tylko jako **nakłady konieczne**, rozumiane jako te, których celem jest utrzymanie rzeczy w stanie zdatnym do normalnego korzystania z niej zgodnie z przeznaczeniem – w odróżnieniu od nakładów użytecznych, poniesionych po to, by ulepszyć daną rzecz, oraz zbytkowych, służących nadaniu rzeczy cech, które odpowiadają upodobaniom posiadacza, a więc zaspokojeniu jego potrzeb estetycznych.

Źródła finansowania

Krajowe środki publiczne

PROGRAM MINISTERIALNY „OCHRONA ZABYTEKÓW” ORAZ ŚRODKI WOJEWÓDZKICH KONSERWATORÓW ZABYTEKÓW

Dotacje przyznawane przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w ramach programu „Ochrona zabytków” oraz przez wojewódzkich konserwatorów zabytków są przykładem finansowania prac przy zabytkach z krajowych środków publicznych. Program ministerialny dotyczy całego kraju, a środki wojewódzkich konserwatorów zabytków są rozdysponowywane na podlegającym im obszarze.

Zasady udzielania dofinansowań ze środków ministra oraz wojewódzkich konserwatorów zabytków zostały wspólnie uregulowane w Ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 roku w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Dodatkowo wspomniane zasady są precyzowane w ogłaszanych corocznie regulaminach przyznawania dotacji, udostępnianych na stronie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz poszczególnych wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

► Kto może uzyskać wsparcie?

O dofinansowanie z omawianych źródeł może się ubiegać osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, która jest właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo ma taki zabytek w trwałym zarządzie. O dofinansowanie może się zatem ubiegać podmiot, który dysponuje określonym tytułem prawnym do danego obiektu (na przykład prawem własności, prawem użytkowania wieczystego, umową najmu czy umową dzierżawy).

► Na jakie cele można przeznaczyć dotację?

Zabytek, którego dotyczy finansowanie, **musi być objęty wpisem do rejestru zabytków**. Nie wystarczy zatem, że będzie widniał w gminnej ewidencji zabytków*. Dotacja może być przyznana na dofinansowanie **nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych**.

Artykuł 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami precyzuje, że dotacją mogą być objęte wyłącznie następujące prace:

1. sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
2. przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych,
3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,

* Przepisy przewidują również możliwość uzyskania dofinansowania na prace przy zabytkach wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa. Ponieważ jednak tą formą ochrony dotąd nie został objęty żaden zabytek, w broszurze pominięto rozważania na ten temat.

4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego,
6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
8. stabilizacja konstrukcyjna części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności,
11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
12. modernizacja instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
14. uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu,
16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7–15,
17. zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

W ramach programów można wyróżnić zarówno **dofinansowanie na przyszłość**, jak i **refundowanie kosztów już przeprowadzonych prac**. W przypadku dofinansowania prac, które dopiero mają zostać przeprowadzone, trzeba ustalić ich zakres na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Ponadto powinny one zostać przeprowadzone w roku złożenia wniosku o udzielenie dotacji lub w roku po nim następującym.

Przykład:

Wniosek o udzielenie dotacji został złożony 30 października 2024 roku. Dofinansowanie może zatem obejmować prace zaplanowane do 31 grudnia 2025 roku.

Dofinansowanie już przeprowadzonych prac może dotyczyć prac przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku o udzielenie dotacji.

Przykład:

Wniosek o udzielenie dotacji został złożony 14 lutego 2024 roku. Dofinansowanie może zatem obejmować prace przeprowadzone od 1 stycznia 2021 roku do 31 grudnia 2023 roku.

Co istotne, wniosek o udzielenie dofinansowania w formie refundacji już poniesionych kosztów może dotyczyć tylko zakończonych prac i robót. Refundacji nie podlegają koszty prac i robót, które dopiero są w toku.

Dofinansowanie z programów ministra oraz wojewódzkich konserwatorów zabytków

dotyczy zabytków
wpisanych do rejestru

obejmuje nakłady
konieczne na prace
konserwatorskie, prace
restauratorskie i roboty
budowlane

może być przyznane
w formie dotacji na przyszłość
(na prace, które dopiero mają być
przeprowadzone) lub refundacji
(w przypadku już wykonanych prac)

► O jakie kwoty można się ubiegać?

Dotacja może być udzielona w wysokości **do 50% nakładów koniecznych** na wykonanie prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru. W szczególnych przypadkach może ona wynieść **do 100% nakładów koniecznych** na wykonanie tych prac lub robót. Jest to możliwe w trzech sytuacjach:

- gdy zabytek ma wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- gdy zabytek wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych,
- gdy stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych.

Wymienione okoliczności podlegają ocenie przez właściwy organ, ale trzeba się na nie powołać i podać uzasadnienie na etapie składania wniosku (niekiedy regulaminy zawierają szczegółowe wytyczne, jak należy te okoliczności wykazać).

Może się zdarzyć, że dotacja zostanie przyznana w wysokości mniejszej niż wnioskowana. Regulaminy udzielania dotacji celowych niekiedy określają także minimalną kwotę, o którą można wnioskować (w programie ministerialnym na 2024 rok jest to **25 000 złotych**).

Wysokość dotacji

do 50% nakładów koniecznych

- ogólna zasada

do 100% nakładów koniecznych

- jeżeli zabytek ma wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową
- jeżeli zabytek wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych
- jeżeli stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych

► Jaka jest procedura?

Procedura ubiegania się o dofinansowanie została uregulowana we wspomnianym już rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jej uszczegółowienie znajduje się w regulaminie danego programu. W każdym z takich regulaminów jest przedstawiony między innymi harmonogram składania wniosków. Należy jednak pamiętać, że wniosek może zostać złożony z pominięciem terminów, jeżeli prace przy zabytku wpisanym do rejestru są wymagane ze względu na uszkodzenie tego zabytku w następstwie pożaru, wybuchu, wstrząsu sejsmicznego, silnego wiatru, intensywnych opadów atmosferycznych, osuwiska ziemi, powodzi, katastrofy budowlanej lub innego nagłego zdarzenia o podobnym przebiegu, które wystąpiło do sześciu miesięcy przed dniem złożenia wniosku.

Ogłoszenia o naborze wniosków są umieszczone na stronie Biuletynu Informacji Publicznej odpowiednio ministra lub wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Etapy ubiegania się o dotację ze środków programu „Ochrona zabytków” i wojewódzkich konserwatorów zabytków

Przykłady prac dofinansowanych ze środków ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego

Wnioskodawca	Inwestycja	Kwota dofinansowania
Powiat jarosławski	Zabezpieczenie i zachowanie zabytkowej substancji budynku z 1912 roku, stojącego przy ul. Tarnowskiego 1 w Jarosławiu	464 000 zł
Parafia rzymskokatolicka pw. św. Michała Archanioła w Binarowej	Konserwacja późnogotyckiej patronowej dekoracji malarskiej na stropie nawy oraz polichromowanych szaf zakrystyjnych z XVII wieku w kościele z około 1500 roku	253 000 zł
SBM Pracowników Przemysłu Cukrowniczego	Nadbudowa fragmentu dachu wraz z odtworzeniem kopuły narożnej w kamienicy z lat 1928–1931, stojącej przy ul. Rozbrat 32 w Warszawie	190 000 zł

Przykłady prac dofinansowanych ze środków wojewódzkich konserwatorów zabytków

Wnioskodawca	Inwestycja	Kwota dofinansowania
Klasztor oo. Bernardynów w Skępem	Konserwacja i restauracja polichromii na ścianach i sklepieniu chóru muzycznego kościoła pw. Zwiastowania NMP w Skępem (II etap)	10 000 zł
Osoba prywatna	Kapliczka przydrożna z figurą św. Antoniego w Kosinie	33 000 zł
Wspólnota mieszkaniowa	Remont dachu kamienicy przy ul. Kołłątaja 24 w Olsztynie	75 000 zł

DOTACJE ZE ŚRODKÓW SAMORZĄDOWYCH

Poza uzyskaniem dofinansowania ze środków ministra lub wojewódzkich konserwatorów zabytków jest możliwe otrzymanie także dotacji ze środków jednostek samorządu terytorialnego – gmin, powiatów lub województw. Zasady udzielania takich dotacji zostały uregulowane w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz uchwałach organów stanowiących poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego (rad gminy, rad powiatu, sejmików województwa), dostępnych w Biuletynach Informacji Publicznej tych jednostek lub w dziennikach urzędowych poszczególnych województw.

► Kto może uzyskać wsparcie?

Grupę podmiotów mogących się ubiegać o dotacje ze środków jednostek samorządu terytorialnego określają uchwały organów stanowiących tych jednostek. Kryteria podmiotowe udzielania dotacji bywają zróżnicowane, dlatego też konieczna jest ich analiza w konkretnym przypadku. Niekiedy możliwość otrzymania dotacji mają wyłącznie właściciele lub posiadacze zabytków wpisanych do rejestru, a niekiedy w grę wchodzi także przypadki, gdy zabytek jest ujęty w ewidencji zabytków.

Niech za przykład posłuży tu Uchwała nr XXX/508/20 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 17 grudnia 2020 roku w sprawie określenia zasad i kryteriów udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa podkarpackiego. Zgodnie z tą uchwałą o dotację może się ubiegać każdy podmiot będący właścicielem lub posiadaczem zabytku ruchomego lub nieruchomego:

- jeżeli zabytek ten spełnia łącznie następujące kryteria: 1) znajduje się w województwie podkarpackim, 2) ma istotne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego województwa podkarpackiego, ze szczególnym uwzględnieniem jego wartości historycznej, artystycznej, naukowej i sakralnej oraz dostępności na potrzeby społeczne, kulturalne, edukacyjne i turystyczne, 3) jest wpisany do rejestru zabytków województwa podkarpackiego;
- jeżeli posiadacz tego zabytku ma do niego tytuł prawny wynikający z użytkowania wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego (na przykład służebności czy użytkowania), trwałego zarządu albo stosunku zobowiązaniowego (na przykład najmu).

Z kolei Uchwała nr CXIX/3226/23 Rady Miasta Krakowa z dnia 11 października 2023 roku w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, położonych na obszarze Gminy Miejskiej Kraków, niestanowiących jej wyłącznej własności określa, że dotacja może być udzielona podmiotom, które mają tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego. Zabytek musi być wpisany do rejestru zabytków lub znajdować się w gminnej ewidencji zabytków i leżeć na obszarze gminy miejskiej Kraków, a ponadto nie może on stanowić jej wyłącznej własności.

► Na jakie cele można przeznaczyć dotację?

Podobnie jak w przypadku dofinansowania ze środków ministra lub wojewódzkiego konserwatora zabytków dotacja obejmuje jedynie wymienione w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami **nakłady konieczne na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych**. Szczegółowy zakres prac również każdorazowo wskazują odrębne uchwały. Co ważne, w zależności od treści uchwały prace i roboty mogą dotyczyć **albo wyłącznie zabytków wpisanych do rejestru, albo także zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków**.

Poszczególne uchwały w różny sposób regulują czas wykonania prac lub robót, których koszty mogą być objęte dofinansowaniem. Wspomniana uchwała Sejmiku Województwa Podkarpackiego stanowi, że w ramach przyznanej dotacji mogą być rozliczone koszty wykonania prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych przeprowadzanych od dnia złożenia wniosku.

Natomiast według przywołanej uchwały Rady Miasta Krakowa dotacja może być udzielona na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie przy zabytkach prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych, których przeprowadzenie jest planowane w roku następującym po roku złożenia wniosku.

► O jakie kwoty można się ubiegać?

Jeśli chodzi o górny limit dofinansowania, to dotacja może zostać udzielona w wysokości **do 100% nakładów koniecznych** na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych. Niemniej poszczególne uchwały powinny zawierać postanowienia co do szczegółowych zasad udzielenia i limitów dofinansowania.

Tak więc na przykład zgodnie z uchwałą Sejmiku Województwa Podkarpackiego zasadą jest udzielanie dotacji w wysokości do 50% nakładów koniecznych. Udzielenie jej w wyższej kwocie powinno być uzasadnione takimi przesłankami jak w przypadku środków ministra lub wojewódzkiego konserwatora zabytków. Uchwała określa też limity kwotowe – dla zabytków ruchomych dotacja może być przyznana w wysokości od 10 000 do 100 000 złotych, a dla zabytków nieruchomych – od 10 000 do 300 000 złotych.

Uchwała Rady Miasta Krakowa powiela zaś rozwiązanie ustawowe, wskazuje bowiem, że dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie prac lub robót przy zabytku

wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, ustalonych na podstawie kosztorysu inwestorskiego, w zależności od środków przyznanych przez Radę Miasta Krakowa.

► Jaka jest procedura?

Procedura ubiegania się o dofinansowanie została szczegółowo określona w uchwałach. Co do zasady do jej zainicjowania jest konieczne złożenie wniosku wraz z załącznikami, który następnie podlega opiniowaniu. Przekazanie przyznanej dotacji następuje na podstawie umowy.

Etapy ubiegania się o dotację ze środków samorządowych

Sprawdź, czy przedmiot prac mieści się w zakresie podlegającym dofinansowaniu według konkretnej uchwały.

Uzyskaj stosowne pozwolenia, to jest pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac przy zabytku wpisanym do rejestru, ewentualnie także pozwolenie na budowę, jeśli jest wymagane do danego rodzaju prac.

Przygotuj wniosek wraz z załącznikami. Wzór wniosku co do zasady stanowi załącznik do danej uchwały.

Poczekaj na ocenę wniosku pod względem formalnym i merytorycznym.

Gdy wniosek zostanie rozpatrzony pozytywnie, zawrzyj umowę o dofinansowanie.

Przykłady prac dofinansowanych z dotacji samorządowych

Wnioskodawca	Inwestycja	Podstawa udzielenia dotacji	Kwota dofinansowania
Wspólnota mieszkaniowa	Remont konserwatorski elewacji frontowej kamienicy przy ul. św. Gertrudy 8 w Krakowie	Uchwała Rady Miasta Krakowa	170 000 zł
Klasztor oo. Franciszkanów w Smardzewicach	Prace konserwatorskie przy ołtarzu Matki Bożej Różańcowej w kościele parafialnym pw. św. Anny w Smardzewicach	Uchwała Rady Powiatu w Tomaszowie Mazowieckim	100 000 zł
Fundacja Fundusz Lokalny SMK w Zbydniowie	Prace remontowo-konserwatorskie zabytkowego dworu Horodyńskich w Kotowej Woli	Uchwała Sejmiku Województwa Podkarpackiego	15 000 zł

RZĄDOWY PROGRAM ODBUDOWY ZABYTEKÓW

Rządowy Program Odbudowy Zabytków był realizowany ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, a podstawę udzielania dotacji w jego ramach stanowiła Uchwała nr 232/2022 Rady Ministrów z dnia 23 listopada 2022 roku w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Odbudowy Zabytków. Jego operatorem został Bank Gospodarstwa Krajowego, który przyjmował wnioski o dofinansowanie oraz udzielał promes inwestycyjnych. To na ich podstawie przyznawano dofinansowanie. Beneficjentami programu były jednostki samorządu terytorialnego, które mogły przeznaczyć otrzymane środki na wsparcie różnych inwestycji przy zabytkach położonych na ich terenie. Do tej pory w ramach programu odbyły się dwa nabory wniosków – w 2022 i 2023 roku. W tym roku naboru jeszcze nie ogłoszono. Szczegółowych informacji o programie, w tym o ewentualnych nowych datach naboru, najlepiej szukać na stronach: gov.pl/web/premier/rzadowy-program-odbudowy-zabytkow oraz bgk.pl/programy-i-fundusze/programy/rzadowy-program-odbudowy-zabytkow.

► Kto może uzyskać wsparcie?

Dofinansowanie było przeznaczone dla gmin, powiatów oraz województw. Wiele jednostek samorządu terytorialnego przed złożeniem wniosku o dotację umożliwiało jednak dysponentom zabytków złożenie propozycji działań, które zostaną zgłoszone do programu.

► Na jakie cele można przeznaczyć dotację?

Środki z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków można było przeznaczyć na **bezpośrednie finansowanie** prac konserwatorskich, prac restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub ewidencji zabytków (w przypadku gdy tytuł prawny do zabytku mieli wnioskodawca lub podlegająca wnioskodawcy jednostka organizacyjna zaliczana do sektora finansów publicznych). Pieniądze z programu mogły zostać także skierowane na **dofinansowanie przez jednostkę samorządu**

terytorialnego określonych w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami **nakładów koniecznych** na wykonanie prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w ewidencji zabytków. W tym przypadku docelowymi beneficjentami byli dysponenci zabytków.

► O jakie kwoty można się ubiegać?

Co do zasady dofinansowanie mogło być przyznane w wysokości **nie większej niż 98% wartości zadania inwestycyjnego**. Oznacza to, że konieczny był przynajmniej dwuprocentowy wkład własny. Do tej pory w ramach poszczególnych naborów wniosków przewidywano trzy kategorie dofinansowania: do 150 000, do 500 000 oraz do 3 500 000 złotych.

► Jaka jest procedura?

Dla właścicieli i posiadaczy zabytków istotne są przede wszystkim wewnętrzne nabory wniosków proponowanych do zgłoszenia do udzielenia dotacji z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków, organizowane przez jednostki samorządu terytorialnego przed wystąpieniem przez nie z wnioskiem o dofinansowanie z programu. Szczegółowych informacji na temat takich naborów należy zasięgać na stronach internetowych poszczególnych jednostek bądź bezpośrednio w urzędach. Na przykład wójt gminy Czarna zarządzaniem z 2 sierpnia 2023 roku ogłosił nabór wniosków proponowanych do zgłoszenia do udzielenia dotacji z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków (w ramach drugiej edycji naboru). W zarządzeniu określono szczegółowy terminarz składania wniosków i wzór wniosku, a także wskazano cel naboru. Było nim wyłonienie zadań, które gmina – po pozytywnej weryfikacji – zgłosi do udzielenia dofinansowania w ramach programu.

Przykłady prac dofinansowanych z Rządowego Funduszu Odbudowy Zabytków

Wnioskodawca	Inwestycja	Kwota dofinansowania
Miasto Zielonka	Zabezpieczenie i zachowanie stanu zabytkowego budynku kościoła parafialnego pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Zielonce	1 300 000 zł
Gmina Skierniewice	Remont budynku Szkoły Podstawowej w Dębowej Górze	999 600 zł
Powiat głubczycki	Remont windy w Domu Pomocy Społecznej w Klisinie, filii w Branicach, z dostosowaniem do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	196 000 zł

INNE ŹRÓDŁA DOFINANSOWANIA

Poza wymienionymi wyżej podstawowymi źródłami dofinansowania warto zwrócić uwagę także na kilka innych możliwości pozyskania krajowych środków publicznych na prace i roboty przy zabytkach.

Inne programy ministerialne

Choć do pozyskiwania środków na prace konserwatorskie, prace restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach przewidziany jest omówiony wyżej program „Ochrona zabytków”, to niekiedy środki na ten cel można pozyskać, korzystając również z innych programów ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, o ile prace przy zabytku służą określonemu przez dany program celowi. Przykładem może być program „Miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju”, w ramach którego dofinansowano między innymi poprawę stanu i trwałe upamiętnienie miejsca pamięci narodowej – kaplicy pw. Przemienienia Pańskiego w Koconiu. Kaplica ta nie jest objęta wpisem do rejestru zabytków, niemniej widnieje w gminnej ewidencji.

Pełną listę programów na 2024 rok można znaleźć na stronie internetowej gov.pl/web/kultura/programy-2024.

Budżet obywatelski

Istotą budżetu obywatelskiego jest to, że mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują co-rocennie o części wydatków z budżetu danej jednostki samorządu terytorialnego. W gminach będących miastami na prawach powiatu utworzenie budżetu obywatelskiego jest obowiązkowe, w innych jednostkach – fakultatywne.

Inwestycje dotyczące zabytków bywają także przedmiotem projektów zgłaszanych jako propozycje do ujęcia w budżecie obywatelskim. Ograniczeniem w tym zakresie może być jednak to, że finansowanie z budżetu obywatelskiego powinno co do zasady obejmować mienie samorządowe. Może zatem dotyczyć samych zabytków, ale częściej dotyczy obiektów położonych w ich otoczeniu.

W ramach budżetu obywatelskiego Mazowsza zrealizowano na przykład projekt „Renowacja terenów zielonych wokół siedleckiego ratusza wraz z ich oświetleniem i automatycznym nawadnianiem”. Z kolei w gminie miejskiej Głogów dofinansowano projekt „Iluminacja elewacji północnej kościoła pw. Bożego Ciała wraz z kolegium (wzdłuż ul. Powstańców)”. Prace dotyczyły chodnika przy kościele i obejmowały umieszczenie na nim punktów świetlnych. Obie te inwestycje, choć nie dotyczyły wprost materii zabytkowej, pośrednio wpłynęły na estetykę zabytków.

**Jeśli chcesz uzyskać dofinansowanie
w ramach budżetu obywatelskiego, to:**

- dowiedz się, czy w danej jednostce samorządu terytorialnego, na której terenie znajduje się zabytek, funkcjonuje budżet obywatelski – w tym celu najlepiej skontaktuj się bezpośrednio z konkretną jednostką lub sprawdź informacje na stronie internetowej,
- zweryfikuj, czy inwestycja spełnia przesłanki do zgłoszenia do otrzymania dofinansowania,
- zgłoś projekt danej inwestycji na zasadach określonych przez gminę.

Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa

Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa to fundusz szczególny, dotyczący wyłącznie zabytków położonych w granicach administracyjnych Krakowa, które są objęte ochroną prawną wynikającą z indywidualnego wpisu tych obiektów do rejestru zabytków nieruchomości lub które nie są objęte indywidualnym wpisem, jednak spełniają łącznie trzy warunki: 1) są ujęte w gminnej ewidencji zabytków, 2) leżą na obszarze uznanym przez Prezydenta RP za pomnik historii, 3) są położone na obszarze chronionego prawem zabytkowego układu urbanistycznego.

Szczegółowe zasady ubiegania się o dofinansowanie z Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa można znaleźć na stronie internetowej skozk.pl/jak-uzyskac-dofinansowanie.

Fundusz Kościelny

Finansowanie w ramach Funduszu Kościelnego pochodzi z krajowych środków publicznych, których dysponentem jest minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych (obecnie minister spraw wewnętrznych i administracji). Zasady udzielania dofinansowań w ramach Funduszu Kościelnego zostały uregulowane w Ustawie z dnia 20 marca 1950 roku o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego, z uwzględnieniem Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 roku w sprawie rozszerzenia zakresu celów Funduszu Kościelnego oraz Uchwały nr 148 Rady Ministrów z dnia 7 listopada 1991 roku w sprawie statutu Funduszu Kościelnego. Szczegółowe informacje na temat procedury ubiegania się o dofinansowanie są co roku publikowane na stronie internetowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji pod adresem gov.pl/web/mswia/fundusz-koscielny.

Świadczenia z Funduszu Kościelnego przyznaje się na wniosek osób prawnych Kościoła katolickiego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych. Wykaz osób prawnych Kościoła katolickiego znajduje się w art. 6–9 Ustawy z dnia 17 maja 1989 roku o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Takimi osobami są na przykład metropolie, archidiecezje, diecezje, parafie, kościoły rektoralne (rektoraty), opactwa, klasztory niezależne, domy zakonne czy wyższe i niższe seminaria duchowne diecezjalne.

Środki z Funduszu Kościelnego można przeznaczyć na odbudowę, konserwację i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej. **Obiektami sakralnymi** są obiekty, w których stale i systematycznie zbierają się wierni danego wyznania, by wziąć udział w nabożeństwach i innych zorganizowanych formach uprawiania kultu religijnego, a więc przede wszystkim kościoły i kaplice. **Obiekty kościelne** to zaś wszelkie obiekty funkcjonalnie związane ze sprawowaniem kultu religijnego, takie jak plebanie, budynki punktu katechetycznego albo budynki domu zakonnego związanego z duszpasterstwem w danym obiekcie sakralnym lub świadczeniem w nim pomocy. Na potrzeby finansowania prac z Funduszu Kościelnego do obiektów kościelnych zalicza się również między innymi klasztory, domy rekolekcyjne, dzwonnice i zabytkowe mury wokół danego obiektu. **Wartość zabytkową** należy rozumieć w kontekście definicji zabytku sformułowanej w art. 3 pkt 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (patrz s. 8). W praktyce dofinansowanie będzie dotyczyć najczęściej obiektów objętych wpisem do rejestru zabytków lub ewidencji zabytków. Dofinansowania ze środków Funduszu Kościelnego co do zasady **nie udziela się na prace dotyczące otoczenia obiektu**, na przykład remonty chodników, parkingów czy placów przykościelnych.

Kwota możliwego do zdobycia dofinansowania zmienia się co roku – w zależności od planów budżetowych państwa. W 2024 roku maksymalna wysokość dotacji wynosi 200 000 złotych. Niemniej w uzasadnionych przypadkach, uwzględniających ważny interes społeczny, minister spraw wewnętrznych i administracji może udzielić dotacji przekraczających tę kwotę.

Europejskie środki publiczne

PROGRAM FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA INFRASTRUKTURĘ, KLIMAT, ŚRODOWISKO

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) na lata 2021–2027 stanowi kontynuację dwóch wcześniejszych programów: Infrastruktura i Środowisko 2007–2013 oraz Infrastruktura i Środowisko 2014–2020. Środki z programu FEnIKS mogą być rozdysponowane na przykład na wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym. Celem jest przede wszystkim zwiększenie atrakcyjności zabytków oraz ugruntowanie marki zabytku.

Szczegółowe informacje o programie znajdują się na stronie internetowej polska.gov.pl/strony/o-programie/fundusze-europejskie-na-infrastruktura-klimat-srodowisko/zalozenia-programu. Ponadto w sprawie funduszy europejskich można się kontaktować z najbliższym punktem informacyjnym. Lista takich punktów, wraz z danymi kontaktowymi, znajduje się na stronie polska.gov.pl/strony/o-programie/punkty-informacyjne/#.

► Kto może uzyskać wsparcie?

Program jest skierowany do szerokiego grona podmiotów, w tym przedsiębiorstw, jednostek samorządu terytorialnego, właścicieli budynków mieszkalnych, instytucji kultury, kościołów i związków wyznaniowych. W przypadku naborów dotyczących ochrony zabytków grono beneficjentów jest jednak zawężane do:

- państwowych instytucji kultury,
- instytucji kultury współprowadzonych przez administrację rządową,
- instytucji kultury, które mają zbiory wchodzące w zakres narodowego zasobu bibliotecznego,
- publicznych szkół artystycznych lub publicznych uczelni artystycznych,
- podmiotów zarządzających obiektami wpisanymi imiennie na listę UNESCO lub na listę pomników historii Prezydenta RP albo obiektami, którym przyznano Znak Dziedzictwa Europejskiego.

W przypadku projektów dotyczących obiektów znajdujących się w granicach wpisów obszarowych na listę UNESCO lub listę pomników historii Prezydenta RP na zasadzie wyjątku beneficjentami mogą być również:

- jednostki samorządu terytorialnego na rzecz samorządowych instytucji kultury,
- samorządowe instytucje kultury,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe.

Beneficjentami środków przeznaczanych na działania w obszarze kultury nie mogą być przedsiębiorcy ani osoby fizyczne.

► Na jakie cele można przeznaczyć dotację?

Szczegółowy zakres prac, jakie mogą być dofinansowane w ramach programu, jest ogłaszany przy każdym naborze. Do tej pory środki można było przeznaczyć między innymi na: prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, budowę nowych obiektów służących obsłudze ruchu turystycznego (jako element projektu), prace w otoczeniu zabytków, zakup sprzętu lub wyposażenia, konserwację zabytków ruchomych (wpisanych do rejestru zabytków), księgozbiorów (zaliczanych do narodowego zasobu bibliotecznego) i muzealiów (uwzględnionych w inwentarzu muzealnym), digitalizację zabytków ruchomych (wpisanych do rejestru zabytków), księgozbiorów (zaliczanych do narodowego zasobu bibliotecznego) i muzealiów (uwzględnionych w inwentarzu muzealnym) oraz ich udostępnienie on-line, działania informacyjno-promocyjne, przygotowanie projektu, zarządzanie projektem, podnoszenie kompetencji kadr, działania edukacyjne zwiększające świadomość ekologiczną społeczeństwa, działania związane ze współpracą z partnerami z innych państw, a także opracowanie strategii promocji zabytku.

Inwestycje polegające na renowacji, konserwacji, rewaloryzacji i restauracji obiektów zabytkowych nie mogą być pojedynczą interwencją – powinny stanowić część większego przedsięwzięcia, które wiąże rozwój kultury z rozwojem gospodarczym, włączeniem społecznym i innowacjami społecznymi w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.

Zgodnie ze szczegółowym opisem priorytetów programu inwestycjami nie można objąć budynków zamieszkania zbiorowego, budynków mieszkalnych, obiektów ani przestrzeni przeznaczonych na cele mieszkalne, sportowe, dydaktyczne, administracji publicznej, ochrony zdrowia oraz targowe. Wykluczone jest też dofinansowanie zakupu pozycji wydawniczych do bibliotek, zakupu muzealiów, digitalizacji utworów audiowizualnych i kompleksowej rewitalizacji przestrzeni miejskich.

O ile państwowe instytucje kultury, instytucje kultury współprowadzone przez administrację rządową, instytucje kultury posiadające zbiory wchodzące w zakres narodowego zasobu bibliotecznego, publiczne szkoły artystyczne lub publiczne uczelnie artystyczne mogą – w ramach rozwoju infrastruktury kulturalnej – dokonywać prac przy zabytkach wpisanych do rejestru lub ewidencji albo nawet przy obiektach niezabytkowych, o tyle pozostałe podmioty mają szansę uzyskać dofinansowanie wyłącznie na prace przy obiektach wpisanych imiennie na listę UNESCO lub na listę pomników historii Prezydenta RP (bądź znajdujących się w granicach wpisów obszarowych) albo takich, którym przyznano Znak Dziedzictwa Europejskiego.

► O jakie kwoty można się ubiegać?

Budżet przeznaczony na realizację zadań w ramach danego naboru jest zróżnicowany. Przykładowo dla naboru zaplanowanego na okres od 3 czerwca do 31 lipca 2024 roku wynosi on 1 miliard złotych.

Należy pamiętać, że w przypadku funduszy europejskich jest wymagany wkład własny. W dotychczasowych naborach dofinansowanie było udzielane do wysokości 79,71% wydatków kwalifikowanych.

► Jaka jest procedura?

Nabór wniosków w ramach programu FEnIKS nie jest ciągły, dlatego w pierwszej kolejności należy zapoznać się z harmonogramem na dany rok. Szczegółowy terminarz naborów można znaleźć na stronie funduszeuropejskie.gov.pl/strony/skorzystaj/harmonogramy-naborow-wnioskow.

Następnie powinno się rozważyć, czy planowana inwestycja spełnia kryteria konieczne do udzielenia dofinansowania. Ich szczegółowy wykaz zamieszczono w dokumencie *Metodyka i horyzontalne kryteria wyboru projektów dla Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027*, udostępnionym na stronie funduszu, a także w zakładce dotyczącej konkretnego naboru. Przykładem takiego kryterium jest utworzenie nowych miejsc pracy po zakończeniu projektu w wymiarze przynajmniej jednego etatu. Należy jednak pamiętać, że zawierające kryteria dokumenty są na bieżąco aktualizowane, a same kryteria mogą ulegać modyfikacjom.

Podobnie jak w przypadku dofinansowań krajowych trzeba dysponować wszelkimi pozwoleniami związanymi z inwestycją, które stanowią załącznik do wniosku o dotację. Wzory wniosków przewidują także wiele innych załączników związanych z projektem, dlatego warto zacząć przygotowywać wniosek z odpowiednim wyprzedzeniem.

Kolejnym etapem jest złożenie wniosku. Jego wzór wraz z instrukcją wypełnienia znajdują się na stronie funduszu, w zakładce dotyczącej konkretnego naboru. Wnioski można składać wyłącznie drogą elektroniczną, za pośrednictwem specjalnego systemu teleinformatycznego. Przyjmuje je Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Złożone wnioski zostają poddane ocenie formalnej, merytorycznej i ostatecznej pod kątem spełnienia poszczególnych kryteriów. W przypadku zakwalifikowania się do programu podpisywana jest umowa o dofinansowanie.

Wyniki pierwszego naboru dotyczącego zabytków nie zostały jeszcze ogłoszone, więc nie przyznano dotąd żadnego dofinansowania na ten cel. Na razie można wskazać, że inwestycje będą realizowane w ramach działania „FENX.07.01 – Infrastruktura kultury i turystyki kulturowej”, którego cel szczegółowy określono jako wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. Przewidziano działania w dwóch obszarach. Pierwszy dotyczy rozwoju infrastruktury kultury (zabytkowej i niezabytkowej) i zakłada wsparcie tworzenia odpowiednich warunków infrastrukturalnych sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w kulturze i w życiu społecznym (w tym w zakresie infrastruktury zabytkowej). Drugi obszar zakłada ochronę i zwiększenie atrakcyjności turystycznej obiektów dziedzictwa kulturowego przez podniesienie atrakcyjności najcenniejszych zabytków, poprawę obsługi ruchu turystycznego, stworzenie lub wzmocnienie marki zabytku oraz rozwój usług wykorzystujących nowoczesne technologie do prezentacji oferty.

Etapy ubiegania się o dotację ze środków programu FENIKS

Sprawdź harmonogram naboru wniosków i zweryfikuj, czy spełniasz kryteria programu.

Uzyskaj stosowne pozwolenia, to jest pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac przy zabytku wpisanym do rejestru, ewentualnie także pozwolenie na budowę, jeśli jest wymagane do danego rodzaju prac.

Przygotuj wniosek wraz z załącznikami. Wzór wniosku i instrukcję jego składania znajdziesz na stronie funduszu, w zakładce dotyczącej danego naboru. Gotowy wniosek złóż za pośrednictwem specjalnego systemu teleinformatycznego do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Poczekaj na ocenę wniosku pod kątem spełniania poszczególnych kryteriów (formalną, merytoryczną, ostateczną).

Gdy wniosek zostanie rozpatrzony pozytywnie, zawrzyj umowę o dofinansowanie.

Gdy wniosek zostanie rozpatrzony negatywnie, ewentualnie wnieś odwołanie.

PROGRAMY REGIONALNE

Podobnie jak w ubiegłych latach także w perspektywie finansowej na lata 2021–2027 przewidziano programy regionalne dla każdego z województw. Środki rozdysponowywane w ramach funduszy są przeznaczone na dofinansowanie zadań między innymi w obszarze innowacji, przedsiębiorczości, cyfryzacji, ochrony środowiska, efektywności energetycznej, edukacji, rynku pracy i spraw społecznych, infrastruktury transportowej, ochrony zdrowia, kultury i turystyki oraz zintegrowanych inwestycji terytorialnych.

Szczegółowe informacje na temat funduszy można znaleźć na stronie internetowej funduszeuropejskie.gov.pl/wszystkie-serwisy-programow. Ponadto również w sprawie programów regionalnych można się kontaktować z najbliższym punktem informacyjnym. Lista takich punktów, wraz z danymi kontaktowymi, znajduje się na stronie pois.gov.pl/strony/o-programie/punkty-informacyjne/#.

► Kto może uzyskać wsparcie?

Programy regionalne są dostępne dla szerokiego grona podmiotów, w tym między innymi jednostek samorządu terytorialnego, instytucji kultury, organizacji pozarządowych, wspólnot mieszkaniowych, kościołów i związków wyznaniowych. Szczegółowych informacji na ten temat należy szukać na stronach internetowych konkretnych programów, zwłaszcza że krąg beneficjentów w przypadku niektórych naborów może być ograniczony. Co do zasady nie obejmuje on osób fizycznych.

► Na jakie cele można przeznaczyć dotację?

W zakresie dotyczącym zabytków programy regionalne mają na celu wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. Przewidują wsparcie obiektów, które mają zabytkowy charakter, między innymi w zakresie prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych oraz prac zabezpieczających przy zabytkach wraz z ich otoczeniem, które pozwalają zachować dotychczasowe funkcje zabytków, a także służą nadaniu im nowych funkcji, związanych w szczególności z celami kulturalnymi, celami edukacyjnymi czy integracją społeczną. Podobnie jak w przypadku programu FEnIKS prace przy zabytkach nie mogą być pojedynczą interwencją, lecz powinny stanowić część większego projektu, łączącego rozwój kulturowy z rozwojem gospodarczym, włączeniem społecznym i innowacjami społecznymi w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.

Szczegółowy zakres prac podlegających dofinansowaniu można znaleźć wśród informacji o poszczególnych naborach. Co istotne, nie obowiązują takie ograniczenia dotyczące formy ochrony zabytków jak w programie FEnIKS – obiekt nie musi być wpisany na listę UNESCO ani na listę pomników historii Prezydenta RP, nie musi też mieć przyznanego Znak Diedzictwa Europejskiego. Co więcej, w przypadku niektórych programów obiekt nie musi być wpisany do rejestru zabytków ani do ewidencji. Może wystarczyć na przykład objęcie zabytku strefą ochrony konserwatorskiej na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

► O jakie kwoty można się ubiegać?

Ogólny budżet programów, w zależności od regionu, waha się od około 0,9 miliarda euro (w województwie opolskim) do około 3,4 miliarda euro (w województwie śląskim). Budżety przeznaczone na konkretne nabory wskazywane są w ogłoszeniach o naborach.

Należy pamiętać, że w przypadku funduszy europejskich wymagany jest **wkład własny, wynoszący minimum 15%**.

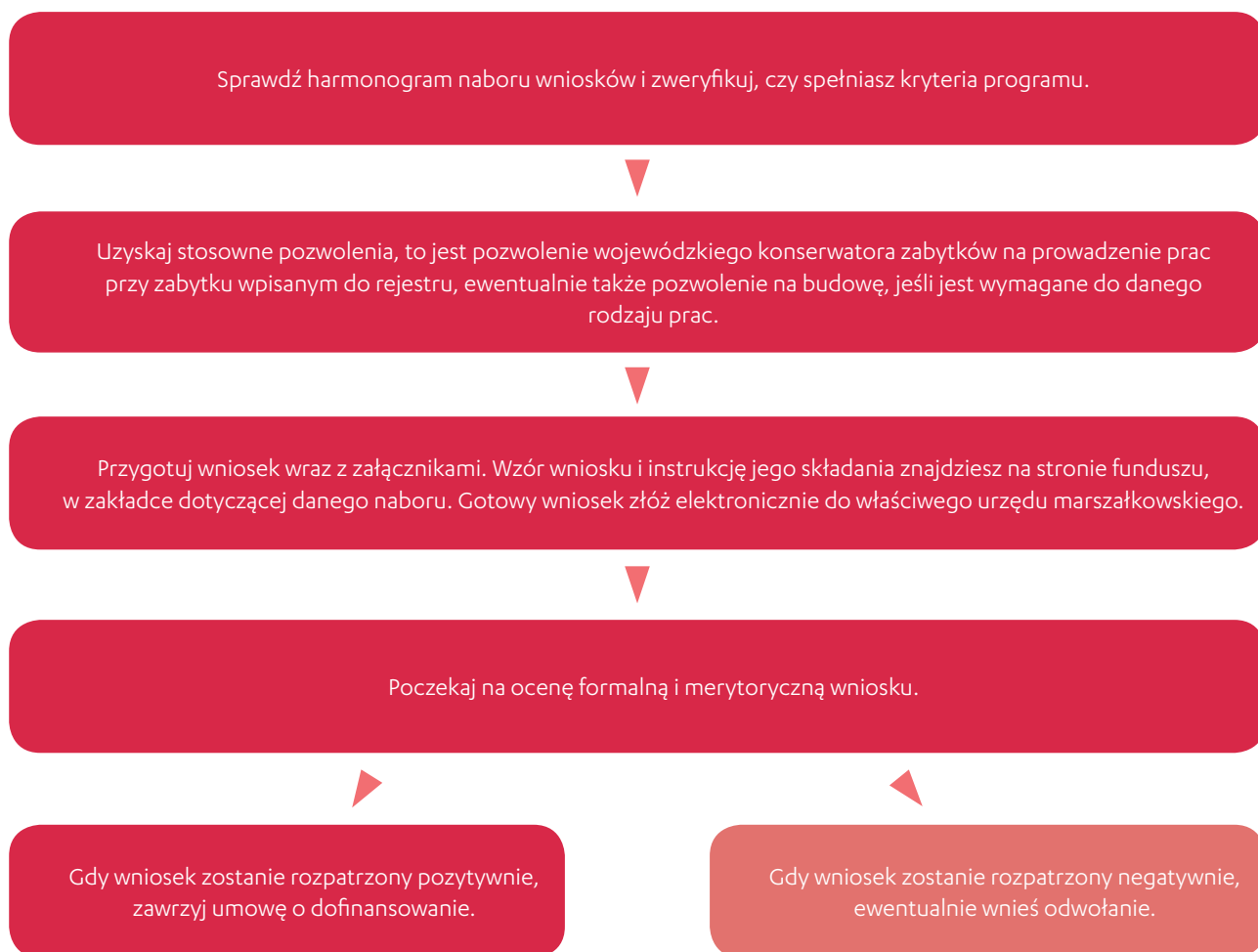
► Jaka jest procedura?

Szczegółowa procedura zależy od warunków konkretnego naboru. Niemniej, podobnie jak w przypadku programu FEnIKS, w pierwszej kolejności należy znaleźć harmonogram przyjmowania projektów, gdyż większość naborów nie ma ciągłego charakteru. Informacje o harmonogramach znajdują się na stronach funduszy dla poszczególnych regionów.

Następnie powinno się sprawdzić kryteria, które również mogą się różnić w zależności od naboru. Można je odnaleźć w ogłoszeniu o naborze (przede wszystkim w regulaminach dotyczących wyboru projektów). Podobnie jak w przypadku innych dofinansowań na etapie poprzedzającym złożenie wniosku trzeba uzyskać stosowne pozwolenia.

Wniosek należy złożyć elektronicznie, w sposób opisany szczegółowo w ogłoszeniu o naborze, do właściwego urzędu marszałkowskiego. Po ocenie formalnej i merytorycznej wniosku, jeśli zostanie on rozpatrzony pozytywnie, jest zawierana umowa o dofinansowanie.

Etapy ubiegania się o dotację ze środków programów regionalnych

W obecnej perspektywie finansowej nabory wniosków o dofinansowanie inwestycji dotyczących zabytków zasadniczo są w toku bądź zakończyły się niedawno i ich wyniki nie zostały jeszcze ogłoszone. Niemniej na podstawie konkretnych programów da się wskazać, jakie kategorie inwestycji mogą uzyskać dofinansowanie. Obrazuje to poniższa tabela.

Działania dotyczące zabytków przewidziane w dokumencie *Szczegółowy opis priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027*

Działanie	Cel szczegółowy	Planowane inwestycje
FEPK.05.05 – Kultura	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	Modernizacja istniejącej infrastruktury wojewódzkich instytucji kultury (w tym zabytków) w województwie podkarpackim w celu zniesienia ograniczeń w dostępie do dóbr kultury oraz szerszego udostępnienia zasobów i różnych form ich działalności
FEPK.06.01 – Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych	Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich / innych niż miejskie	Roboty budowlane, restauratorskie i konserwatorskie obiektów zabytkowych znajdujących się w rejestrze zabytków, obiektów położonych w strefie ochrony konserwatorskiej lub historycznych oraz zagospodarowanie terenu funkcjonalnie związanego z obiektem dla udostępnienia na cele turystyczne lub kulturalne
FEPK.06.02 – Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i małych miast		

INNE PROGRAMY

Niewykluczone, że w określonych sytuacjach prace przy zabytkach będą mogły zostać dofinansowane także w ramach innych programów europejskich, na przykład programów europejskiej współpracy terytorialnej Interreg. Obowiązuje w nich zasada partnerstwa, to znaczy projekty muszą być realizowane we współpracy z innym krajem bądź regionem i przynosić korzyści dla pogranicza oraz jego mieszkańców. Celem niektórych programów Interreg jest między innymi wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. Listę programów Interreg na lata 2021–2027 można odnaleźć na stronie ewt.gov.pl/strony/o-programach/programy-interreg-2021-2027.

Dotychczasowe realizacje programów pokazują, że dofinansowywane inwestycje dotyczyły również obiektów zabytkowych. Przykładem jest inwestycja pod nazwą „Ochrona dziedzictwa pogranicza polsko-słowackiego poprzez renowację zabytkowych obiektów w parafiach Lipnica Wielka i Żubrońtawa”. W ramach projektu przeprowadzono między innymi prace konserwatorsko-budowlane, które służyły poprawie stanu zabytkowego obiektu położonego na Orawie po polskiej stronie. W założeniu projekt ten miał umożliwić ochronę i promowanie zasobów dziedzictwa kulturowego Orawy we współpracy z partnerem zagranicznym.

Na uwagę zasługuje również program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej. Jego beneficjentami mogą być podmioty z województw: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego, a także części województwa mazowieckiego (bez Warszawy i dziewięciu otaczających ją powiatów). Co prawda dofinansowanie nie dotyczy bezpośrednio zabytków, ale jednym z obszarów wsparcia jest udzielanie pożyczek na rozwój turystyki, w tym rozwój i wyposażenie obiektów noclegowych lub gastronomicznych, rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, a także uzupełnienie inwestycji o obiekty lub miejsca, które powiązane ze sobą utworzą szlak turystyczny (na przykład historyczny, kulturowy, przyrodniczy albo krajobrazowy). Przykładem może być realizacja projektu „Awatary Miasta” w Lublinie, w ramach którego w jednej z wpisanych do rejestru zabytków kamienic utworzono hotel, drugą zaś zaaranżowano na Kamienicę Legend.

Środki niepubliczne

Poza finansowaniem ze środków publicznych lub europejskich jest możliwe także pozyskanie dofinansowania ze środków podmiotów prywatnych, przede wszystkim fundacji. Poniżej przykłady takich organizacji.

Fundacja Orlen

Fundacja podejmuje działania z zakresu między innymi ochrony dóbr kultury. Przykładem inwestycji zrealizowanej z pomocą fundacji jest remont konserwatorski lica murów oporowych w klasztorze Benedyktynek-Sakramentek w Warszawie.

Szczegółowe informacje na temat zasad udzielania dofinansowania można znaleźć na stronie fundacja.ornen.pl/PL/Strony/default.aspx.

Fundacja KGHM Polska Miedź

Fundacja wspiera inicjatywy w obszarze między innymi kultury i tradycji. Przekazuje darowizny na działania, które służą zachowaniu w jak najlepszym stanie obiektów architektury sakralnej i świeckiej, zabytków ruchomych i obiektów kultury materialnej. Przykładami inwestycji dofinansowanych ze środków fundacji są przebudowa i remont konstrukcji dachowej z wymianą pokrycia dachowego oraz wykonaniem instalacji elektrycznych i instalacji odgromowej na XVII-wiecznym kościele pw. Świętej Trójcy w Leżajsku czy remont dachu zabytkowego budynku przeznaczonego na miejsce opieki osób starszych oraz niepełnosprawnych w Lwówku Śląskim.

Szczegółowe informacje na temat zasad udzielania dofinansowania można odnaleźć na stronie fundacjakghm.pl.

Fundacja PGNiG im. Ignacego Łukasiewicza

Fundacja wspiera między innymi inicjatywy na rzecz dziedzictwa narodowego i kultury. Przykładem inwestycji dofinansowanej ze środków fundacji jest remont kaplicy myśliwskiej zarządzanej przez parafię pw. św. Huberta w Rzeszowie.

Szczegółowe informacje na temat zasad udzielania dofinansowania można odnaleźć na stronie fundacja.pgnig.pl.

Fundacja PGE

Fundacja realizuje projekty dotyczące między innymi pielęgnowania tożsamości narodowej i pamięci historycznej oraz zadania z zakresu kultury i dziedzictwa narodowego. Przykładami inwestycji dofinansowanych ze środków fundacji jest remont wieży kościoła pw. Maksymiliana Marii Kolbego w Bogatyni czy prace na cmentarzu Stare Powązki w Warszawie.

Szczegółowe informacje na temat zasad udzielania dofinansowania można odnaleźć na stronie fundacja.pge.pl.

Bezpośrednie dofinansowanie w formie darowizny nie jest jedynym możliwym wsparciem udzielanym przez różnego rodzaju fundacje. Przykładami innego wsparcia są:

- utworzenie subkonta, na które można przekazywać 1,5% podatku (umożliwia to między innymi Fundacja Ratowania Zabytków i Pomników Przyrody),
- pomoc w uzyskiwaniu dofinansowania, na przykład przygotowanie wniosku o dofinansowanie (takie wsparcie oferują między innymi Fundacja Ochrony Zabytków i Dziedzictwa Kultury Fontes lub Fundacja dla Dziedzictwa).

Zestawienie różnych źródeł finansowania

	Dotacje ze środków ministra / wojewódzkiego konserwatora zabytków	Dotacje samorządowe	Rządowy Program Odbudowy Zabytków	Fundusze europejskie	Finansowanie prywatne
Kto może uzyskać wsparcie?	Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, która jest właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo ma taki zabytek w trwałym zarządzie.	Zależy od treści uchwały.	Jednostki samorządu terytorialnego (a za ich pośrednictwem także inne podmioty, między innymi kościoły i związki wyznaniowe).	Szeroki krąg beneficjentów – zależnie od naboru. Nie mogą to być jednak osoby fizyczne.	Zależy od danego podmiotu.
Na jaki cel można otrzymać środki?	Nakłady konieczne (określone w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) na wykonanie prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru – przeprowadzone w roku złożenia wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po jego złożeniu albo w okresie trzech lat poprzedzających rok jego złożenia.	Nakłady konieczne (określone w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) na wykonanie prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych. Pozostałe cele – w zależności od treści uchwały.	Bezpośrednie finansowanie przez jednostkę, która ubiega się o dotację, prac konserwatorskich, prac restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub ewidencji zabytków – w przypadku gdy tytuł prawny do zabytku ma wnioskodawca lub podlegająca mu jednostka organizacyjna zaliczana do sektora finansów publicznych. Udzielanie przez jednostkę samorządu terytorialnego dotacji na określone w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłady konieczne na wykonanie prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub ewidencji zabytków.	Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. Szczegółowy wykaz dotowanych prac znajduje się w ogłoszeniu o danym naborze.	Zależy od danego podmiotu.
O jakie kwoty można się ubiegać?	Co do zasady – do 50% nakładów koniecznych. W określonych sytuacjach – do 100% nakładów koniecznych.	Zależy od treści uchwały.	Maksymalnie 3,5 miliona złotych. Konieczny wkład własny minimum 2%.	Zależy od danego programu. Konieczny wkład własny.	Zależy od danego podmiotu.

Łączenie dofinansowania z różnych źródeł

Łączenie różnych dotacji ze środków krajowych

Jest możliwe łączenie dofinansowań otrzymanych z programów ministra, wojewódzkiego konserwatora zabytków oraz ze środków jednostek samorządu terytorialnego. Obowiązują przy tym pewne zasady.

Środki ministra + wojewódzkiego konserwatora zabytków

Łączna wysokość dotacji udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz wojewódzkiego konserwatora zabytków nie może przekraczać 50% nakładów koniecznych lub 100% nakładów koniecznych, jeśli są spełnione przesłanki do udzielenia wyższego dofinansowania.

Środki ministra + wojewódzkiego konserwatora zabytków + samorządu terytorialnego

Łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, prace restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków oraz organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa nie może przekraczać 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

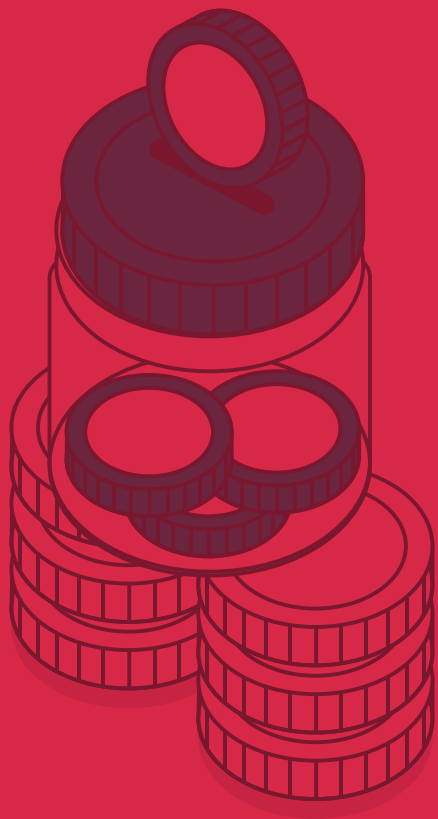
Łączenie dotacji ze środków krajowych z dotacjami ze środków europejskich

Co do zasady wkład własny wnoszony w ramach projektu finansowanego ze środków europejskich może być pokryty z różnych źródeł. Należy jednak dokładnie zapoznać się z zasadami naboru wniosków do programów europejskich. Warto pamiętać, że już na poziomie krajowym regulaminy udzielania dotacji ze środków ministra oraz wojewódzkiego konserwatora zabytków zawierają zastrzeżenia, że dofinansowania otrzymanego w ich ramach nie można łączyć z dofinansowaniem ze środków europejskich (innymi słowy, jeśli projekt jest dofinansowywany w ramach programów europejskich, to wniosek o udzielenie dotacji przez ministra czy konserwatora zabytków zostanie rozpatrzony negatywnie). W przypadku dotacji samorządowych trzeba sprawdzać, czy w konkretnej uchwale znajduje się takie zastrzeżenie.

Łączenie dotacji publicznych z finansowaniem prywatnym

Nie ma żadnych zastrzeżeń do łączenia dotacji któregośkolwiek typu z finansowaniem prywatnym, na przykład z darowizn.

Ulgi i preferencje podatkowe

Ulga na zabytki

Ulga została szczegółowo uregulowana w art. 26hb Ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT). Jej istotą jest zachęta do inwestowania w opiekę nad zabytkami poprzez danie możliwości odliczenia od podstawy opodatkowania środków poniesionych na ten cel. Ulga dotyczy wyłącznie zabytków nieruchomości.

► Komu przysługuje ulga?

Ulga przysługuje podatnikom podatku dochodowego od osób fizycznych (to jest osobom fizycznym osiągnięciem dochód i opłacającym podatek według skali podatkowej, podatek liniowy lub ryczałt od przychodów ewidencjonowanych), którzy w momencie poniesienia wydatków na zabytek są właścicielami lub współwłaścicielami zabytku nieruchomości. W przypadku gdy odliczane wydatki dotyczą prac konserwatorskich, prac restauratorskich lub robót budowlanych, aby uzyskać ulgę, trzeba dodatkowo mieć pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie tych prac lub robót oraz zaświadczenie wojewódzkiego konserwatora zabytków potwierdzające ich wykonanie.

Co istotne, odpowiednika ulgi nie przewidziano w przepisach dotyczących podatku dochodowego od osób prawnych, a zatem dotyczy ona wyłącznie podatników będących osobami fizycznymi.

► Na czym polega ulga?

Ulga polega na uprawnieniu do odliczenia od podstawy opodatkowania wydatków:

- poniesionych w roku podatkowym na wpłaty na fundusz remontowy wspólnoty mieszkaniowej lub spółdzielni mieszkaniowej utworzony (zgodnie z odrębnymi przepisami) dla zabytku nieruchomości wpisanego do rejestru zabytków lub znajdującego się w ewidencji zabytków,
- na prace konserwatorskie, prace restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku nieruchomości wpisanym do rejestru zabytków.

Należy jednak pamiętać, że odliczeniu nie podlegają wydatki w części, w jakiej zostały odliczone od przychodu na podstawie ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym, zostały uwzględnione przez podatnika w związku z korzystaniem z innych ulg podatkowych (na przykład z ulgi termomodernizacyjnej), zostały sfinansowane, dofinansowane lub zwrócone podatnikowi w jakiegokolwiek formie albo zostały poniesione na działania wykraczające poza zakres prac i robót określonych w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków lub na prace wykonane niezgodnie z jego pozwoleniem.

► Jaka jest wysokość ulgi?

W przepisach nie podano limitów odliczenia. Niemniej nie może ono przekroczyć **50% poniesionych wydatków udokumentowanych**:

- dowodem wpłaty na fundusz remontowy wspólnoty mieszkaniowej lub spółdzielni mieszkaniowej bądź zaświadczeniem o wysokości wpłat w roku podatkowym wystawionym przez wspólnotę mieszkaniową lub spółdzielnię mieszkaniową,
- fakturą wystawioną przez podatnika podatku od towarów i usług, który nie korzysta ze zwolnienia od tego podatku, powiększonych o kwotę podatku od towarów i usług, o ile podatek ten nie został odliczony na podstawie ustawy o podatku od towarów i usług.

Ponadto małżonkowie, między którymi istnieje wspólność majątkowa, mogą odliczyć wydatki w częściach równych lub w dowolnej ustalonej przez nich proporcji, bez względu na to, czy dokument potwierdzający poniesienie danego wydatku został wystawiony na obydwoje małżonków czy na jednego z nich.

► Jaka jest procedura?

Wydatki na wpłaty na fundusz remontowy wspólnoty mieszkaniowej lub spółdzielni mieszkaniowej odlicza się w zeznaniu składanym za rok podatkowy, w którym je poniesiono. Z kolei wydatki na prace konserwatorskie, prace restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków odlicza się w zeznaniu składanym po otrzymaniu zaświadczenia o wykonaniu tych prac lub robót.

Kwota odliczenia nieznajdująca pokrycia w rocznym dochodzie podatnika podlega odliczeniu w kolejnych latach, nie dłużej jednak niż przez sześć lat, liczone od końca roku podatkowego, w którym dokonano odliczenia.

Jeśli podatnik otrzymał zwrot odliczonych wydatków po roku, w którym dokonał odliczeń, to jest obowiązany doliczyć poprzednio odliczone kwoty do dochodu za rok podatkowy, w którym otrzymał zwrot.

Przykład 1:

Pani Anna w roku podatkowym 2023 uzyskała dochód stanowiący podstawę opodatkowania w wysokości 50 000 złotych. W tym samym roku poniosła wydatki w kwocie 20 000 złotych na prace konserwatorskie przy stanowiącym jej własność budynku wpisanym do rejestru zabytków. Pani Anna dysponuje pozwoleniem na prace, fakturami oraz zaświadczeniem o wykonaniu prac, które otrzymała w grudniu 2023 roku. Prace sfinansowała ze środków własnych. Nie zachodzą inne okoliczności ograniczające możliwość odliczenia. W zeznaniu za 2023 rok pani Anna może zatem pomniejszyć podstawę opodatkowania o połowę poniesionych wydatków, to jest o 10 000 złotych. Wobec tego podatek będzie obliczany od kwoty 40 000, a nie 50 000 złotych.

Przykład 2:

Pani Joanna w roku podatkowym 2023 uzyskała dochód stanowiący podstawę opodatkowania w wysokości 100 000 złotych. W tym samym roku poniosła wydatki w kwocie 300 000 złotych na roboty budowlane przy stanowiącym jej własność budynku wpisanym do rejestru zabytków. Pani Joanna dysponuje pozwoleniem na roboty, fakturami oraz zaświadczeniem o wykonaniu robót, które otrzymała w grudniu 2023 roku. Roboty sfinansowała ze środków własnych. Nie zachodzą inne okoliczności ograniczające możliwość odliczenia. Pani Joanna może zatem pomniejszyć podstawę opodatkowania o połowę poniesionych wydatków, to jest o 150 000 złotych. W zeznaniu za rok 2023 podstawa opodatkowania będzie wynosić 0 złotych, a zatem pani Joanna nie zapłaci podatku. Uwzględniona zostanie bowiem kwota ulgi do wysokości odpowiadającej dochodowi do opodatkowania, wynosząca 100 000 złotych. Nieodliczona nadwyżka w wysokości 50 000 złotych będzie mogła zostać odliczona w kolejnych latach.

Przykład 3:

Pani Marta w roku podatkowym 2023 uzyskała dochód stanowiący podstawę opodatkowania w wysokości 100 000 złotych. W tym samym roku poniosła wydatki w kwocie 100 000 złotych na prace restauratorskie przy należącym do niej budynku wpisanym do rejestru zabytków. Pani Marta dysponuje pozwoleniem na prace, fakturami oraz zaświadczeniem o wykonaniu prac, które otrzymała w grudniu 2023 roku. Na prowadzone prace dostała dofinansowanie ze środków gminnych w wysokości 40 000 złotych. W zeznaniu za 2023 rok może zatem pomniejszyć podstawę opodatkowania o połowę wydatków poniesionych ze środków własnych, to jest o 30 000 złotych ($100\ 000 - 40\ 000 = 60\ 000$; $60\ 000/2 = 30\ 000$). Wobec tego podatek będzie obliczany od kwoty 70 000, a nie 100 000 złotych.

Przykład 4:

Pan Karol w roku podatkowym 2023 uzyskał dochód stanowiący podstawę opodatkowania w wysokości 70 000 złotych. W tym samym roku poniósł wydatki w wysokości 8000 złotych na prace konserwatorskie przy stanowiącym jego własność budynku wpisanym do rejestru zabytków. Prace sfinansował ze środków własnych. Nie zachodzą inne okoliczności ograniczające możliwość odliczenia. Pan Karol dysponuje pozwoleniem na prace, fakturami oraz zaświadczeniem o wykonaniu prac, które jednak otrzymał dopiero w maju 2024 roku, gdy już upłynął termin na złożenie deklaracji podatkowej za 2023 rok. Oznacza to, że pan Karol będzie mógł skorzystać z ulgi w wysokości 4000 złotych ($8000/2$) dopiero w zeznaniu podatkowym za 2024 rok, mimo że wydatki poniósł w 2023 roku.

Inne preferencje podatkowe

Poza ulgą na zabytki istnieją także inne preferencje podatkowe, z których można skorzystać.

Podatek od nieruchomości

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 6 Ustawy z dnia 12 stycznia 1991 roku o podatkach i opłatach lokalnych zwolnienie od podatku od nieruchomości obejmuje grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Podatek rolny

W świetle art. 12 ust. 1 pkt 11 Ustawy z dnia 15 listopada 1984 roku o podatku rolnym zwolnienie od podatku rolnego obejmuje grunty wpisane do rejestru zabytków, pod warunkiem ich zagospodarowania i utrzymania zgodnie z przepisami o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Podatek leśny

Na mocy art. 7 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 30 października 2002 roku o podatku leśnym zwolnienie od podatku leśnego obejmuje lasy wpisane indywidualnie do rejestru zabytków.

Podatek dochodowy od osób prawnych

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 4a lit. b Ustawy z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych zwolnione od podatku są dochody kościelnych osób prawnych w części przeznaczony na konserwację zabytków.

Podatek od spadków i darowizn

Stosownie do art. 4 ust. 1 pkt 9 lit. c i d Ustawy z dnia 28 lipca 1983 roku o podatku od spadków i darowizn zwolnienie od podatku obejmuje nabycie w drodze spadku lub zapisu windykacyjnego zabytków ruchomych i kolekcji wpisanych do rejestru zabytków, a także zabytków użyczonych muzeum w celach naukowych bądź wystawienniczych na okres nie krótszy niż dwa lata. Zwolnione od podatku jest też nabycie w drodze spadku lub zapisu windykacyjnego przez osoby zaliczone do I i II grupy podatkowej zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, jeżeli nabywca zabezpiecza je i konserwuje zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

60
LAT MISJI

ISBN 978-83-67381-46-8